

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)

“Konstruktivləşmənin əsasları-” fənni üzrə

İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI

(Syllabus)

Tövsiyə olunan dəriklər və dərs vəsaiti

Əsas ədəbiyyat

1. Янчевская Е.А. Конструирование одежды / Янчевская Е.А.- Издательский центр «Академия», 2005.
2. Шершнева Л.П. Конструирование одежды: Теория и практика: Учебное пособие./ Шершнева Л.П., Ларькина Л.В. — М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2006.
3. Конструирование одежды. :учебник для студ.учреждений сред. проф.образования /Э.К. Амирова, О.В.Сакулина, Б.С.Сакулин, А.Т.Труханова - М. : Издательский центр «Академия», 2010..
4. Е.Б. Коблякова. «Конструирование одежды с элементами САПР» М.1998
5. А.И.Мартынова, Е.Г. Андреева Конструктивное моделирование одежды М., 2002

Əlavə ədəbiyyat

1. А.И.Мартынова, Е.Г. Андреева Конструктивное моделирование одежды М., 2002
2. С.В.Паблокова Конструирование одежды У., 2005
3. Н.В.Шепелева, Е.В.Пудовкина “ Конструирование одежды” О.,2007

Hər bir mövzu ilə bağlı əlavə ədəbiyyat və oxu materialları mühazirədə qeyd olunur. **Fənnin təsviri**

Bu fəndə tikış sənayesində istehsal olunan məmulatların konstruksiyası öyrənilir. Geyim insan məişətinin ayrılmaz hissəsidir. Geyim hal-hazırkı vəziyyətinə çatmaq üçün uzun, mürəkkəb inkişaf yolu keçmişdir. Bəşər mədəniyyətinin ən mühüm elementi olan geyim cəmiyyətin quruluşunu, onun inkişaf dərəcəsinə, iqtisadiyyatın, məişət xüsusiyyətlərini, iqlim şəraitini, bədii zövqünü, xalqın ənənələrini və dövrün üslubunu əks etdirir. Geyim insan bədəninin 80%-ni örtür. Onu mühafizə edir, normal əmək fəaliyyətinə şərait yaradır.

Modadan asılı olaraq geyimin hissə və hissəciklərinin forması, ölçüsü və miqdarı da müxtəlif olur. Geyimin forma və konstruksiyasını verdikdə ondan nə məqsədlə istifadə ediləcəyi, parçanın strukturu, tərkibi, naxışları, geyimin silueti nəzərə alınır. Konstruksiyanın əsas xüsusiyyətlərini, ölçüsünü, konstruktiv xətlərin istiqamətini müəyyənləşdirmək lazımdır. Geyimin modelləşdirilməsi ilə tətbiqi incəsənətlə üslub arasında sıx əlaqə var. Bunun üçün də dəbə uyğun geyimlərin konstruksiyasının öyrənilməsi vacibdir.

Fənnin məqsədi və vəzifələri

Konstruktivləşmənin əsaslarının öyrənilməsi dizayner-konstruktorun əsas vəzifəsidir. “Konstruktivləşmənin əsasları” fənni fərdi sifarişlər və kütləvi istehsal üçün nəzərdə tutulan müxtəlif forma və kəsimli geyimlərin konstruksiyası və modellərinin hazırlanması üzrə bilik, bacarıq və elmi yeniliklərlə bağlı lazımı səviyyəni təmin edir.

Konstruksiya fənni insan bədən quruluşunu, onun ölçülərinin çıxarılmasını, hər yaşa, cinsə və ölçüyə görə geyimlərin konstruksiya edilməsini öyrədir. Tədris sahəsi kimi “Konstruktivləşmənin əsasları” fənninin əsas məqsədi “insan-geyim-ətraf” sistemində geyimin konstruktivləşməsi sənayesinin mövcud və mütərəqqi metodlarının işıqlandırılmasıdır.

Fənnin tədrisi qarşısında duran vəzifələr aşağıdakılardır:

- müasir geyim haqqında əsas məlumatlar əldə etmək;
- tələbələrin yaradıcılıqlarının inkişaf etdirilməsi,
- layihələrin həyata keçirilməsinin texniki həlli yollarının tapılması
- həmçinin texnoloji, iqtisadi və rəqabətə davamlı geyimlərin hazırlanmasının öyrədilməsi
- baza modellərin hazırlanması

Fənnin tədris metodologiyası

Bu fənnin tədrisi prosesində mühazirələrin oxunması, interaktiv müzakirələrin aparılması, komanda şəklində layihələrin icrası, kiçik qruplarda iş, xüsusi nümunələrin (keys-stadilər) öyrənilməsi və təhlili, sərbəst işlərin layihə şəkilində yerinə yetirilməsi kimi geniş çeşiddə tədris və təlim üsullarından istifadə edilir.

Bundan əlavə tədris və təlim prosesində xarici və yerli ədəbiyyatdan, habelə beynəlxalq və yerli mediadan (internet resurslarından) götürülmüş məqalələrin, real nümunələrin və xüsusi keyslərin təhlilinə, müzakirəsinə və məntiqi nəticələr çıxarılmasına xüsusi diqqət ayrılacaq. Verilən biliklərin tətbiqi bacarıqlarının formalaşdırılması üçün tələbələr mövzuya uyğun seçilmiş tapşırıqları həll edəcəklər.

Hər bir yeni mövzunun tədrisi öncəsi tələbələr müəyyən olunmuş mətnləri və onlara təqdim edilmiş (tapşırılmış) digər qiraət materialları ilə tanış olmalıdırlar.

Öyrənmənin nəticələri:

Kursun tədrisi başa çatandan və bütün mövzular mənimsənildikdən sonra tələbələr:

Bilməlidirlər:

- Skeletin əsas hissələrinin xarakteristikası. Əzələlərin forma və quruluşu. Skelet əzələlərin ümumi icmalını.
- Geyimin konstruktivləşməsi məqsədilə insan bədəninin ölçü xarakterinin müəyyən edilməsini.
- Paltar dizaynı üçün ölçmə aparma qaydaları, şərti işarələmə, insan ölçülərini əldə etmə metodları, hesablanmış düsturlar əsasında rəsmlər çəkmək.
- Parçaların əsas xüsusiyyətlərin.

Bacarmalıdırlar:

Bədən quruluşu tiplərini müəyyənləşdirmək ölçüləri götürmək, sahələr üzrə geyimin konstruksiyasının hazırlanması zamanı əlavələri bölüşdürmək.

Məhsulun əsas konstruksiyasını hazırlamaq.

Geyimin ayrı-ayrı hissələrinin layihəsini, fərqli siluətlər üçün geyimlər, qolun əsasını, yaxalığın hazırlanması və hesablanması.

Vacib hesablamaların aparılması, hesablanmış düsturların əsasında bellik məhsullarının çertyojlarının hazırlanması, hazır ülgülər üzərində parçanı kəsmək və bədənə uyğunlaşdırmaq.

Prerekvizitlər

Yoxdur.

Fənnin mühazirə mövzuları

Fənnin tədrisi prosesində tələbələrə aşağıdakı mövzularda mühazirələr təqdim ediləcək:

1. Giriş. Dərsin məqsəd və vəzifələri.
2. Skelet və əzələ sisteminin icmalı
3. İnsan bədəninin xarici formasının ümumi xüsusiyyətləri. Bədən mütənasibliyi (proporsiyalar).
4. Bədən quruluşu və qamət.
5. Qeyri-standart bədən formaları üçün geyimin konstruksiyalaşması.
6. Bədən formasının ölçü təsnifatı. Ölçmələrin aparılma ardıcılığı.
7. Parçaların əsas xüsusiyyətləri.
8. Klassik qadın ətəyinin çertyojunun qurulması və hazırlanma qaydaları.
9. Qadın şalvarının çertyojunun qurulması və hazırlanma qaydaları.
10. Qadın üst geyimlərində eyni tipli konstruksiyanın xarakteristikası.
11. Paltarda rast gəlinən qüsurlar onların aşkar edilərək aradan qaldırılması.
12. Geyimdə qol və yaxanın müxtəlif konstruksiyası.
13. Kütləvi istehsalda geyim hissələrinin hazırlanma ardıcılığı.
14. Geyimdə əsas və köməkçi ülgülərin hazırlanma qaydaları.
15. Geyimin çəkisi və istilik hesabı.

Fənnin mühazirə mətnləri

Fənnin bütün mövzuları üzrə mühazirə mətnləri, müzakirə sualları və tapşırıqlar, habelə müxtəlif növ məşğələ materialları elektron formatda Universitetin saytında “Virtual universitet” bölməsində (unec.edu.az) yerləşdirilir.

Həftə	Mövzunun adı	Təlim materialının məzmunu	Saat	Mühazirə tarixi
1	Giriş. Dərsin məqsəd və vəzifələri.	Mövzu ilə ümumi tanışlıq. Kursun məqsədi və digər mövzularla əlaqənin məzmunu. Geyimin istehsalında dizaynın rolu.	2	
2	Skelet və əzələ sisteminin icmalı.	Sümüklərin forması və quruluşu. Skeletin əsas hissələrinin xüsusiyyətləri. Gövdə skeletinin quruluşu onurğa sütunu və döş qəfəsi. Əzələlərin quruluşu və forması.	2	
3	İnsan bədəninin xarici formasının ümumi xüsusiyyətləri. Bədən mütənasibliyi (proporsiyalar).	Bədəninin xarici görünüşünün quruluş-çiyin, sinə və qarın bölgələri və onların müxtəlif formaları. Yuxarı və aşağı ətrafların quruluş və formasındakı fərqlilik. İnsan bədəninin assimetriyası.	2	
4	Bədən quruluşu və qamət.	Konstruksiya və bədən quruluşu anlayışı. Bədən quruluşunu təyin edən əsas xüsusiyyətlər. Əzələ və piy qatının inkişaf dərəcəsi. Kişi və qadınların bədən quruluşu. Qamət anlayışı. Qamətin tipləri. Qamətin dəyişkənlikləri.	2	
5	Qeyri-standart bədən formaları üçün geyimin konstruksiyalaşması	Bədəninin quruluş xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi - müxtəlif bədən ölçüləri, onların nisbətləri və fərqləri arasındakı əlaqə. Bədəninin müxtəlif hissələri və həddindən artıq piylənmə ilə bədən quruluşları üçün paltar dizaynının xüsusiyyətləri.	2	
6	Bədən formasının ölçü təsnifatı. Ölçmələrin aparılma ardıcılığı.	Geyim dizaynı məqsədi ilə insan bədəninin ölçülü xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi. Şaquli və üfüqi formada insan bədəninin ölçülməsinin götürülməsi. İnsan bədənini ölçmə metodlarının təkmilləşdirilməsi.	2	
	Parçaların əsas	Parçaların əsas fiziki, mexaniki və		

7	xüsusiyyətləri.	texnoloji xüsusiyyətləri. Arğac və əriş sapları. Müxtəlif parça formaları. Parçanın üst və alt tərəfi. Çəbişev şəbəkələrindən istifadə edərək kompleks səthlərin yerləşdirilməsi metodu.	2	
8	Geyimdə rast gəlinən qüsurlar onların aşkar edilərək aradan qaldırılması.	Paltarda aşkarlanan qüsurların üç forması var- konstruktiv, texnoloji və modelləşmə. Geyimlərdə ölçü çatışmazlığı və detalların düzgün birləşdirilməməsi.	2	
9	Qadın ətəyinin konstruktiv müxtəlifliyi çertyojun qurulması və hazırlanma ardıcılığı	Qadın ətəklərinin növləri və forması. Ətəyin çertyojunun qurulması. Qadın bədən quruluşunun növləri və tövsiyə olunan ətək modelləri.	2	
10	Kişi və qadın şalvarının konstruksiyası və hazırlanma ardıcılığı.	. Qadın şalvarının növləri və forması. Şalvarın çertyojunun qurulması. Qadın bədən quruluşunun növləri və tövsiyə olunan şalvar modelləri.	2	
11	Qadın, kişi və uşaq geyimlərində eyni tipli konstruksiyanın xarakteristikası.	Klassik pəncəyin konstruksiyası. Paltonun biçilməsi və hazırlanma texnologiyası	2	
12	Geyimdə qol və yaxanın müxtəlif konstruksiyası	Müxtəlif qol dizaynları. Yaxa və qolların quruluşuna təsir edən əsas amillər. Yaxalar hazırlama metoduna görə üç qrupa bölünür.	2	
13	Kütləvi istehsalda geyim hissələrinin hazırlanma ardıcılığı.	Tikiş sənayesində üç növ istehsal mövcuddur- kütləvi, fərdi və seriyalı istehsal. Əl və maşınla işləmə texnikası. Yapışdırma metodu.	2	
14	Geyimdə əsas və köməkçi ülgülərin hazırlanma qaydaları.	Ülgülər, qalın kağızdan və ya kartondan hazırlanmış, istifadəyə tamamilə hazır,	2	

		dəqiq ölçülü rəhbərliklərə sahib olan və istehsalda kütləvi dərzilik üçün uyğun bir məhsulun hissələridir.		
15.	Geyimin çəkisi və istilik hesabı.	Geyimin çəkisi. Materialın istilik xüsusiyyətləri. Termal təbəqələr: xarici parça, termal qat və astar.	2	

Mövzunun məzmunu və onun tədris-tematik bölgüsü

Seminar-məşğələlər: hazırlıq və qiymətləndirmə

Seminar-məşğələ dərslərində tələbə öz fikirlərini məntiqi ardıcılıqla ifadə və izah etməyi, habelə arqumentlərlə əsaslandırmağı bacarmalıdır. Buna nail olmaq üçün tələbə:

- 1) seminar məşğələsinin hər bir mövzusu üzrə müzakirəyə çıxarılan suallarla diqqətlə tanış olmalı;
  - 2) müvafiq mühazirə materiallarını diqqətlə öyrənməli;
  - 3) mövzu üzrə tövsiyə edilən ədəbiyyatı oxumalı və öyrənməli;
  - 4) seminar məşğələsində müzakirəyə çıxarılan hər bir sual üzrə qısa çıxış hazırlamalı;
- mövzu üzrə verilən praktik tapşırıqları yerinə yetirməklə praktik bacarıqlara yiyələnəlməlidir.

Fənn üzrə kurs işi

Fənn üzrə kurs işi nəzərdə tutulmayıb.

Fənn üzrə qiymətləndirmə

Cari və aralıq qiymətləndirmələrin hər biri 50 bal üzərindən aparılır. Cari qiymətləndirmə aktivlik balı və ara imtahanı əsasında, aralıq qiymətləndirmə isə sessiya imtahanı əsasında formalaşır.

Aktivlik balı - hər seminar dərslərində təhsilənlərin aldığı qiymətlər əsasında kumulyativ formalaşır və sistem tərəfindən həmin ballar avtomatik olaraq 5 bal üzərindən aşağıdakı nisbətdə hesablanır:

- 10 bal = 5 bal
- 9 bal = 4,5 bal
- 8 bal = 4 bal
- 7 bal = 3,5 bal
- 6 bal = 3 bal
- 5 bal = 2,5 bal

- 4 bal = 2 bal
- 3 bal = 1,5 bal
- 2 bal = 1 bal
- 1 bal = 0,5 bal

Semestr ərzində təhsilalanların hər bir fənn üzrə topladığı nəticə tam olmadığı halda sistem tərəfindən sonda adi riyazi qaydada yuvarlaqlaşdırılır (məs. 2,5 bal – 3 bal).

Təhsilalanların seminar dərində neçə dəfə cavab verəcəyinə məhdudiyyət tətbiq edilmir.

Ara imtahanları - akademik təqvimlə müəyyən edilən dövrdə 1-7-ci tədris həftələri ərzində keçilmiş mövzular üzrə tərtib edilən məxfi testlər əsasında distant və ya ənənəvi (imtahan zallarında) formada keçirilir. Bu imtahanlar keçirilən zaman dərslər 1 tədris həftəsi müddətində dayandırılır və bu müddət hər semestr üzrə imtahan sessiyası üçün nəzərdə tutulmuş 5 həftənin 1 həftəsi ilə əvəz edilir. İmtahanlar kurslar üzrə günaşırı (1,3,5 və ya 2,4,6-cı günlər), hər gün ərzində 2 fənnədən aparılır. Fənn sayı 6-dan çox olan qruplarda isə (habelə alt qrup fənləri) qiymətləndirmə növbəti həftə ərzində əks növbələrdə keçirilir.

Ara imtahanlarının cədvəli Tədris və təlim texnologiyaları üzrə prorektor tərəfindən təsdiq edilərək UNEC-in saytında elan edilir, habelə cədvəlin yerləşdirdiyi linklər təhsilalanların şəxsi kabinetlərinə göndərilir.

Ara imtahanlar zamanı hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 15 test təqdim olunur. Testlərin hər biri 2 bal üzərindən qiymətləndirilir və səhv cavablandırılmış testlər düz cavablara təsir etmir.

Qiymətləndirmə zamanı hər bir tələbəyə cəmi 30 dəqiqə (hər bir fənnə 15 dəqiqə olmaqla) vaxt verilir. Distant və ya ənənəvi formada aparılmasından asılı olmayaraq verilən 30 dəqiqənin 2 fənn üzrə müxtəlif nisbətlərdə (məs. 1 fənnə 20 dəqiqə, 2-ci fənnə 10 dəqiqə) istifadə olunması hər bir tələbnin özü tərəfindən müəyyən olunur. Təhsilalanlara riyazi hesablama tələb edən fənlər üzrə (bu fənlərin siyahısı UNEC Elmi Şurasının qərarı əsasında təsdiq edilir) 30 dəqiqə vaxt verilir.

Ara imtahanlar üzrə üzrlü imtahanları (online imtahanlarda texniki problemi yarananlar da daxil olmaqla) 11-ci tədris həftəsi ərzində eyni qaydada keçirilir. Apellyasiya müraciətlərinin cavablandırılması isə ümumi qaydada (fakültə imtahan komissiyalarının təşkilatçılığı ilə) təmin edilir. Bu imtahanlar üzrə nəticələr kağız formasında arxivləşdirilir.

Aralıq qiymətləndirmə - test üsulu ilə distant və ya ənənəvi (imtahan zallarında) formada keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşdırılır. Bu halda təhsilalanların qiymətləndirilməsi 50 bal üzərindən həyata keçirilir. İmtahan zamanı təhsilalanlara 50 test tapşırığı təqdim olunur və onların hər biri 1 bal nisbətindən hesab alınır. Təhsilalanların səhv cavablandırdıqları testlər düz cavablara təsir etmir. Bu qiymətləndirmə zamanı fənlər üzrə testlərin məxfiliyi, habelə imtahan müddətləri UNEC Elmi Şurası tərəfindən təsdiq edilən müvafiq siyahıya uyğun olaraq təmin edilir. İmtahanların təşkili, keçirilməsi və nəticələri üzrə apellyasiya müraciətlərinin cavablandırılması isə qüvvədə olan ümumi qaydalara istinad edilməklə təmin olunur.

Fənlər üzrə cari və aralıq qiymətləndirmə onların tədris formasından asılı olaraq aşağıdakı qaydada həyata keçirilir:

Tədrisi mühazirə və seminar məşğələləri formasında həyata keçirilən fənlər üzrə cari qiymətləndirmənin 20 balı təhsilənlərin aktivlik balı hesabına, 30 balı isə ara imtahanı əsasında formalaşdırılır. Aralıq qiymətləndirmə üzrə - 50 bal test üsulu ilə distant və ya ənənəvi (imtahan zallarında) formada keçirilən sessiya imtahanı əsasında formalaşdırılır. Tələbənin topladığı yekun bal 51 baldan aşağı olduqda (yəni onun biliyi “qeyri-kafi” qiymətləndirildikdə) tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademi

Dərsə davamiyyət

Tələbə bütün mühazirə və seminar dərslərində fəal iştirak etməlidir. Tələbənin iştirak etmədiyi dərslərin sayı onun davamiyyət qiymətinə (balına) təsir edir. Bu halda tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademik borcu qalır.

Yekun imtahan

Fənnin tədrisinin sonunda bir dəfə yekun imtahan təşkil olunur. Tələbənin imtahandakı cavabı 0-50 bal aralığında (maksimum 50 bal) qiymətləndirilə bilər. İmtahan test qaydasında təşkil olunur. Fənn üzrə imtahan testləri mühazirə mətnləri və məşğələ dərslərinin məzmununa uyğun olaraq tərtib edilir.

Yekun imtahanda tələbə minimum 17 bal toplamazsa, onda imtahana qədər yığılan ballar toplanmır, tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademik borcu qalır.

İmtahanın nəticələrinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı tələbənin hər-hansı şikayəti olarsa, tələbə Universitetdə müəyyən olunmuş ümumi qaydalar əsasında Apellyasiya Komissiyasına müraciət edə bilər.

Fənn üzrə yekun qiymətləndirmə

Fənn üzrə tələbələrin yekun biliyi 100 ballıq sistem üzrə qiymətləndirilir. Balların maksimum miqdarı -100 baldır.

Yekun imtahandan sonra tələbənin fənn üzrə topladığı bütün ballar toplanır və yekun qiymət (bal) hesablanır.

Fənn üzrə semestr ərzində (imtahana qədər və imtahanda) tələbənin topladığı balın yekun miqdarına görə onun yekun biliyi aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

51 baldan aşağı olduqda	- “qeyri-kafi”	– F
51-60 bal	- “qənaətbəxş”	– E
61-70 bal	- “kafi”	– D
71-80 bal	- “yaxşı”	– C
81-90 bal	- “çox yaxşı”	– B
91-100 bal	- “əla”	– A

Tələbənin topladığı yekun bal 51 baldan aşağı olduqda (yəni onun biliyi “qeyri-kafi” qiymətləndirildikdə) tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademik borcu qalır.